

Aleksandrinke, kot jih je videl Metod Pevec

Katja Željan, Nova Gorica

čet, 28.04.2011, 10:54

vir: <http://www.delo.si/druzba/panorama/aleksandrinke-kot-jih-je-videl-metod-pevec.html>

Pevec se je kot režiser in scenarist dokumentarnega filma dve leti in pol ukvarjal s fenomenom aleksandrink.

Butros Butros Gali se za nekaj sekund globoko zamisli, ko vzniknejo spomini na najnežnejše otroštvo. Zatem ganjeno spregovori o **Mileni**, svoji **varuški iz daljne Slovenije**, ki je bila neprecenljiva prijateljica in zaupnica in na katero je bil v otroštvu skoraj bolj navezan kot na svojo pravo mamo.

Podobnih zgodb danes uspešnih mož in žena z vseh koncev sveta, ki so jih pri premožnih aristokratskih družinah v Aleksandriji in Kairu v prvi polovici 20. stoletja **vzgjale aleksandrinke**, je še veliko. Na filmski trak jih je zdaj prenesel **Metod Pevec** in pretresljivi dokumentarni film predpremierno prikazal v veliki dvorani Slovenskega narodnega gledališča v Novi Gorici, torej tam, kjer se pravzaprav začne večina zgodb sodobnih lepih Vid iz spodnje Vipavske doline.

O aleksandrinkah, varuškah, kuharicah, spremljevalkah in celo doviljah, ki so konec 19. in v prvi polovici 20. stoletja zapuščale svoje domove in družine v Vipavski dolini, da bi kruh služile pri premožnih delodajalcih v Aleksandriji in Kairu, še pred leti na Primorskem **ni govoril skoraj nihče**. Njihovo usodo sta zatem na papir prelila **Dorica Makuc** in **Marjan Tomšič**, nastalo je Društvo za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink.

Leta 2009 so že premierno prikazali prvi dokumentarni film o aleksandrinkah z naslovom Aleksandrija, ki odhaja v koprodukciji lokalne televizije Vi-tel in Goriškega muzeja. In predsednik države Danilo Türk se je istega leta v prostorih Goriškega muzeja v Kromberku udeležil odprtja razstave Skriti obrazi Aleksandrije – šolske sestre in aleksandrinke.

A ni ostalo le pri tem. Zdaj je fenomen aleksandrinstva pod drobnogled vzel Metod Pevec in kot scenarist in režiser posnel 40 ur dokumentarnega gradiva s pričevanji aleksandrink ter njihovih gojencev in potomcev. Prav tem zadnjim je v filmu namenjene največ pozornosti: če jih imajo njihovi varovanci, ki so se razkropili po

vsem svetu, v spominu kot materinsko pozorne in požrtvovalne ženske s posebno slovansko toplino, se njihovi lastni otroci spominjajo predvsem hrepenenja po mami in odtujenosti.

Romantična utvara

Štiriindevetdeset minut je zdaj prelitih na filmski trak, dokumentarec v produkciji Vertigo-Emotionfilm pa je nastal še v koprodukciji s Televizijo Slovenija, Egyptian Radio and Television Union, Transmedia. Dokumentarec so poleg slovenskega ministrstva za kulturo finančno podprli tudi italijanski sosedje. Več kot dve leti trdega dela je bilo namreč posnetega v Sloveniji, Italiji, Egiptu, Angliji in Združenih državah Amerike.

In kaj je Pevca pripeljalo do odločitve, da film posname in zanj napiše tudi scenarij? »Dorica Makuc je nesporno pionirka v raziskovanju življenja aleksandrink. Ona je opravila najbolj trdo in garaško delo, saj je začela v času, ko je bila tematika veliko bolj nedostopna kot danes. Zato je njeno delo podvig, o tem ni dvoma. Tisto, kar je mene že v knjigi fasciniralo, pa ni bilo to, da je mati pustila otroka doma in šla za doviljo drugam. Ko sem se pogovarjal z otroki in gojenci aleksandrink, sem ugotovil, da materinstvo ni nekaj nespornega in ženski prirojenega. To je romantična utvara. Zlahka se zgodi, da ženska izgubi materinstvo in materinski čut ter, nasprotno, da ga lahko uresniči na otrocih, ki niso njeni. To je danost, a se lahko izživi na napačnem naslovu. Aleksandrinke so izživele materinstvo z drugimi otroki in v drugem okolju, s tem pa so se usodno spremenile. Lahko bi govorili celo o nekakšni notranji poškodbi. In ta zamenjava me je najbolj šokirala, ko sem srečeval gojence, ki imajo nežnejše spomine na svoje varuške kot na svoje matere. In nasprotno, ko sem se pogovarjal z biološkimi otroki aleksandrink, ki jim doma ni uspelo spoznavati, kakšen je pravzaprav materinski odnos,« pravi Metod Pevec.

Podobnosti z današnjimi časi

V pričevanjih tistih, ki so ostali doma, v Vipavski dolini, so bile aleksandrinke včasih neopevane junakinje, ki so z zasluženim denarjem poskrbele, da je lahko obstala marsikatera primorska kmetija, a po drugi strani tudi mame, ki jih nikoli ni bilo, za nekatere celo prostitutke. »Ne bi rekel, da mi je katera od teh oznak bliže, lahko pa iz fenomena aleksandrinstva razberemo, da ženska preprosto ni bila več samo ženska, kot so si jo do takrat v patriarhalnem kontekstu predstavljali. Nenadoma ženska ne skrbi več za dom, otroke in moža, ampak dobi vse razsežnosti, ki so jih do takrat pripisovali moškim. Tudi ženska je torej lahko gosposka, bogata, samostojna, odloča o vsem in prevzema funkcijo gospodarja. Ženska je v tem kontekstu postala revolucionarka, presegla je patriarhalni vzorec, v katerem je bila prisiljena živeti do takrat. In sem sodijo tako lepe stvari kot tudi deviacije... To je pač človeško,« meni Pevec.

Film je aktualen tudi zato, ker veže **vzporednice z današnjo žensko**, prav tako pogosto odtujeno od lastnega otroka. »Če boste šli kam po Evropi ali po svetu, boste

opazili popolnoma identičen sindrom. Lahko greste v Rim in boste videli Filipinke, ki čuvajo otroke. Lahko greste na Peto avenijo v New York, na najbogatejšo ulico na svetu, in videli boste Kitajke in Tajvanke, ki bodo domov peljale otroke bogatih staršev. Opazil sem, da so popolnoma predani tem svojim varuškam. Preden bodo domov prišle njihove matere, bodo vse najlepše že razdali in zaupali prav Kitajkam...«

Gradiva je še veliko

V Društvu za ohranjanje **kulturne dediščine aleksandrink**, ki so Pevcu pred nastankom filma posredovali podatke o potomcih še živečih aleksandrink, so bili z videnim nadvse zadovoljni.

»Ta film mi je dal nova obzorja, predvsem to, da sem skozi pričevanja boljše spoznala varovance

aleksandrink. Te možnosti pri dosedanjem raziskovanju v našem društvu namreč nismo mogli uresničiti,« priznava **Dejana Baša**, predsednica Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink.

V društvu, ki je za svoje delo doslej že prejelo Murkovo listino, si sicer prizadevajo, da bi v sodelovanju z novogoriško občino v Prvačini odkupili hišo, v kateri že imajo svoj minimuzej, saj bi ga radi dopolnili. »V spodnjem delu hiše bi bile letne razstave, v zgornjem pa splošna predstavitev aleksandrink z multivizijo,« načrte predstavlja Dejana Baša.

Med njimi je tudi osvetlitev **fenomena aleksandrinstva s sociološkega zornega kota**. »Doslej smo aleksandrinke obravnavali predvsem z zgodovinskega in etnološkega vidika, zato bi zdaj radi raziskali še sociološkega. In film daje krasen vpogled vanj,« dodaja. Sicer pa so lani v društvu že začeli popis grobov aleksandrink tako v Aleksandriji kot v Kairu. »V Aleksandriji so raziskavo tako rekoč končali, v Kairu jo še moramo. »Zaradi razmer, ki so nastopile letos, smo jo za nekaj časa odložili. Pričakujemo, da bomo ugotovili vsaj, koliko Slovenk in Slovencev je pokopanih v Egiptu, da bomo o tem pripravili okroglo mizo,« pravi predsednica društva.

Kaj bo z vsem posnetim gradivom, ki ga v filmu o aleksandrinkah ne bo mogoče videti, naredil Pevec? »Film je nastal po natančnem scenariju. Že pred začetkom snemanja sem naredil raziskavo, bil v Egiptu, se po vaseh Vipavske doline pogovarjal z ljudmi... Lahko rečem, da sem imel precej dobro predstavilo o tem, kaj me čaka, preden sem začel pisati scenarij. A ko začneš film montirati, steče nov tok, ki ga nisi predvidel, in s seboj nese nekatere stvari, druge pa pusti na brežinah. Tako se je zgodilo tudi meni. Zdaj bom moral pogledati, kaj je ta tok naplaval. Morda bom iz tega naredil kakšno nadaljevanje, čeprav ne bi hotel, da bi bilo to nadaljevanje nekakšen postržek.« Kdaj torej lahko pričakujemo premiero filma na Televiziji Slovenija? Pevec pravi, da je odločitev v rokah urednikov, zelo verjetno pa bo usoda aleksandrink na televizijskih ekranih predstavljena jeseni.